

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська історіографія: стан та перспективи дослідження

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Освітньо-наукова програма – «Історія та археологія»

Галузь знань – 03 Гуманітарні науки

Спеціальність – 032 Історія та археологія

Рік навчання 2, семестр 3

Кількість кредитів: 5

Мова навчання: українська

Викладач навчальної дисципліни: Футала В. П., докт. істор. наук, професор

vfutala@ukr.net 0677738791

Анотація навчальної дисципліни

Сучасна українська історіографія як наукова й навчальна дисципліна. Базові поняття й терміни. Методи історіографії. Школи в українській академічній історіографії. Міждисциплінарність. Український гранднратив. Виклики сучасної української історіографії. Постмодернізм.

Формування нової історіографічної ситуації в Україні. Поглиблення кризи марксистської парадигми історії наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Долучення істориків до надбань світової і національної історіографії. Повернення зі спецховищ української історіографічної класики. Поява в Україні праць представників української діаспори. Методологічна переорієнтація пострадянських істориків. Зміна цінностей та стандартів, методів пізнання. Інституціоналізація сучасної української історичної науки. Реформування історичних установ, системи підготовки кадрів істориків. Пожвавлення археографічної та джерелознавчої роботи.

Створення наукової історії України. Вивчення проблем давньої та середньовічної історії України. Козакознавча проблематика. Наукові студії з історії України XIX – початку XX ст. Дослідження історії Української революції 1917–1921 рр. Сучасний стан і перспективи дослідження історії України радянської доби. Український національно-визвольний рух 1920–1950-х рр.: дослідження та інтерпретації. Результати і перспективи новітніх історіографічних практик. Студії з історичної антропології. Вивчення проблем інтелектуальної історії. Питання усної, соціальної, гендерної історії. Досягнення у сфері історичного краєзнавства.

Проблеми всесвітньої історії очима українських істориків. Антикознавство в сучасній Україні. Візантиністичні й сходознавчі студії. Дослідження проблем середньовічної європейської історії й нової історії Європи та Америки. Аспекти політичної історії, урбаністики, церковної історії доби Середньовіччя. Вивчення проблем новітньої історії країн Європи та Америки і вивчення сучасних міжнародних відносин. Історична славістика в Україні.

Ключові слова: історіографія, історіографічне джерело, історіографічний процес, український гранднратив, наукова школа, науковий напрям.

Мета навчальної дисципліни

З'ясувати стан, повноту й достовірність вивчення сучасними вітчизняними дослідниками минулого України, а також актуальних проблем усесвітньої історії; виокремити персональний внесок наукових шкіл, напрямів й учених у розвиток історичної науки; накреслити перспективи подальших досліджень історії України та зарубіжних країн.

Результати навчання

Володіти питаннями теорії історіографії, досягненнями сучасної української історіографії у вивченні проблем історичного минулого України та зарубіжних країн; здійснювати аналіз праць дослідників будь-якого періоду; робити власні узагальнення щодо теоретичного рівня і фактологічного наповнення наукових праць; кваліфіковано розробити наукову гіпотезу на підставі доступного джерельного матеріалу; обирати і формулювати тему історіографічного дослідження; обґрунтовувати актуальність, визначати мету і завдання, складати план наукової проблеми; передбачити перспективні напрями досліджень історії України та історії зарубіжних країн; формулювати історіографічну концепцію; створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання наукових завдань.

Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни використовуються аналітичний, індуктивний, дедуктивний, традуктивний, проблемний, частково-пошуковий та дослідницький методи навчання.

Форми оцінювання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні засоби діагностики результатів навчання: виступи на семінарських заняттях, контрольна робота, індивідуальне завдання, співбесіда з лектором.

Поточний контроль, що здійснюється на семінарських заняттях, передбачає: перевірку розуміння та запам'ятовування аспірантом навчального матеріалу, який охоплює теми лекційних та семінарських занять, умінь самостійно опрацьовувати навчально-методичну і наукову літературу, здатність осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал. Контрольна робота, що включає завдання трьох рівнів складності, охоплює весь матеріал навчального курсу. Індивідуальне завдання покликане поглибити знання аспірантів теоретичної та проблемної історіографії.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку (співбесіда з лектором). Розподіл 100 балів між видами робіт:

Виступи на сем. заняттях	20	Залік <i>S_{нідс}</i>
Контрольна робота	20	

Індивідуальне завдання	20	
Максимально можлива сума балів	60	
Співбесіда з лектором	40	
Всього балів		100

Відповіді на семінарських заняттях оцінюються за чотирибальною шкалою. Результат за 100-бальною шкалою обчислюється за формулою $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою при вивченні дисципліни, включаючи оцінки "2", n – кількість цих оцінок (не менше трьох), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка, K – максимальна кількість балів, які аспірант може отримати за усні відповіді. Якщо середня оцінка за відповіді на практичних заняттях $\frac{A}{n} \leq 2,5$, то кількість балів x дорівнює нулю.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

№	Параметри оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Повнота розкриття теми	7
2	Обґрунтування актуальності дослідження, визначення предмету та об'єкту вивчення	3
3	Наявність обґрунтованих висновків	4
4	Наявність та відповідність посилань на використані джерела та літературу	3
5	Оформлення списку використаних джерел та літератури	3
	Разом	20

Рекомендована література

Базова

1. Білокінь С. Про становище історичної науки в Україні / С. Білокінь // Український історик. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1990 (рік 27). – № 1–4 (104–107). – С. 138–144.
2. Віднянський С. В. Стан, проблеми та перспективи досліджень зі всесвітньої історії в Україні / С.В.Віднянський // Укр. істор. журн. – 2010. – № 5. – С. 166–179.
3. Головка В. В. Криза сучасної української історичної науки: теоретичний та історіографічний контекст: автореф. дис. ... канд. істор. наук.: 07.00.06 / В.В.Головка; Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2000. – 19 с.

4. Калакура Я. Українська історіографія: курс лекцій / Я. Калакура – К.: Генеза, 2012. – 512 с.
5. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія / І. Колесник. – К.: Інститут історії України НАН України, 2013. – 566 с.
6. Кондратюк К. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914–2009): навч. посібн. / К. Кондратюк, О. Сухий. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 262 с.
7. Лисенко О.Є. Дослідження історії Другої світової війни у сучасній Україні: основні тенденції та перспективи / О. Є. Лисенко // Укр. істор. журн. – 2011. – № 4. – С. 165–194.
8. Марущенко О. Основні тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни / О. Марущенко // Електронний ресурс: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1063-5/4.pdf>
9. Назарова К. В. Сучасна історіографія голодомору 1932–1933 років в Україні: 1986–2009 роки: автореф. дис.... канд. істор. наук.: 07.00.06 / К. В. Назарова. – Миколаїв, 2011. – 20 с.
10. Патриляк І. К. Сучасна вітчизняна історіографія ОУН і УПА як дзеркало суспільного ставлення до проблеми українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття / І. К. Патриляк // Вісник Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка. Історія. – 2005. – № 77–79. – С. 29–31.
11. Потульницький В. А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII–XX століть / В. А. Потульницький. – К.: Либідь, 2002. – 479 с.
12. Реєнт О. П. Велика війна 1914–1918 рр. у сучасній українській історіографії / О. П. Реєнт, Б. М. Янишин // Укр. істор. журн. – 2014. – № 3. – С. 4–21.
13. Реєнт О. П. Деякі проблеми історії України XIX – початку ХХ ст.: стан і перспективи наукової розробки / О. П. Реєнт // Укр. істор. журн. – 2000. – № 2. – С. 3–26.
14. Реєнт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу / О. П. Реєнт // Укр. істор. журн. – 1999. – № 3. – С. 3–22.
15. Сарбей В. Проти войовничого нігілізму в історичній науці часів перебудови / В. Сарбей // Українська історична наука на порозі ХХІ століття. Харківський історіографічний збірник. – Харків, 1997. – Вип. 2. – С. 55–69.
16. Таран Л. В. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми кризи сучасної української історичної науки / Л. В. Таран // Укр. істор. журн. – 1998. – № 5. – С. 30–39.; 1999. – № 1. – С. 85–91.
17. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / [За ред. Леоніда Зашкільняка]. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – 406 с.

Допоміжна

18. Головка В. В. Дослідження голоду 1933 року українськими істориками / В. В. Головка // Голод 1932–1933 років в Україні: Причини та наслідки / [Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 108–132.

19. Калакура Я. С. Новітня історіографія Голодомору 1932–1933 рр. як геноциду українського народу: надбання та прорахунки / Я. С. Калакура // Персонал. – 2008. – № 1. – С. 105–113.
20. Коваль М. В. Друга світова війна та історична пам'ять / М. В. Коваль // Укр. істор. журн. – 2000. – № 3. – С. 3–21; № 4. – С. 3–19.
21. Кравченко В. Концепції Переяслава в українській історіографії / В. Кравченко // Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження). – К.: “Смолоскип”, 2003. – С. 514–521.
22. Марущенко О. Волинська трагедія 1943 року в сучасній українській історіографії / О. Марущенко // Галичина. – 2003. – № 9. – С. 112 – 126; 2004. – № 10. – С. 122–134.
23. Матях В. М. Козакознавчі студії в українській історіографії // Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / [Редкол. В. А. Смолій та ін.]. – К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, 2006. – Т. 2. – С. 526–540.
24. Футала В. Історія вивчення суспільно-політичного життя українців у міжвоєнній Польщі (1921–1939) / В. Футала. – Дрогобич: “Коло”, 2010. – 456 с.
25. Футала В. Націоналізм ОУН у сучасному науковому дискурсі / В. Футала // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2014. – Вип. 24. – С. 35–52.
26. Чернявська К.В. Сучасні історіографічні дослідження проблеми голодомору 1932–1933 рр. в Україні: тенденції та напрямки / К. В. Чернявська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки. – 2013. – Вип. 3.35. – С. 262–268.
27. Шостак М. В. Утворення Київської Русі: українська історіографія: автореф. дис. ... канд. іст. наук. 07.00.06 / М. В. Шостак. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – 21 с.

Інформаційні ресурси

1. Історіографічний словник. Навч. посіб. для студентів історичних факультетів університетів / С. І. Посохов, С. М. Куделю, Ю. Л. Зайцева та ін. – Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/r504.pdf>
2. Довідник з історії України [Електронний ресурс]: в 3 т. / Інститут історичних досліджень Львівського держ. ун-ту ім. Івана Франка. – К.: Генеза, 1993. – Режим доступу: <http://history.franko.lviv.ua/dovidnyk.htm>
3. Енциклопедія історії України на сайті Інституту історії України НАН України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.history.org.ua/>
4. Стельмах С. П. Методологія історії, методологія історичної науки [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во “Наукова думка”, 2009. – 790 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Metodologiya_istorii
5. “Енциклопедія Українознавства” на порталі “ІЗБОРНИК” [Електронний ресурс]. – 1949 –1984. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/encycl/eui.htm>
6. <http://www.history.org.ua> – офіційний сайт Інституту історії України НАН України.